

Ai can iu, Ai van iu, Ai xin iu, Iu tha Mị

Phạm hữu Bình

Trong bài này, những chữ viết thẳng là tiếng Việt, chữ viết nghiêng là tiếng Anh; và những chữ viết nghiêng đậm là tiếng lai căng, tức là tiếng vừa Việt, vừa Anh. Như trong tựa đề trên, các chữ đều viết nghiêng đậm, nên khi đọc lên, nghe rất là Anh; mà lại như tiếng Việt, vì mấy chữ đó có nghĩa như thế này:

TÔI CAN QUÍ VỊ

TÔI VAN QUÍ VỊ

TÔI XIN QUÍ VỊ

QUÍ VỊ THA CHO TÔI

Sau hơn 30 năm sinh sống ở Hoa Kỳ, ướn lưỡn nói tiếng Anh mãi, nhiều người trong chúng ta bắt đầu thấm mệt, nên đã phát minh ra một thứ ngôn ngữ mới, nửa Việt, nửa Anh, nghe hay đáo để, mà lại dễ học, dễ nói. Chẳng hạn như người ta nói thế này:

Hôm qua tôi bị một con *bee* nó *sting*.

Nhà mới của tôi có bốn *bedroom* và hai *bathroom*.

Trong một buổi họp bạn các cựu học sinh một trường trung học kia, ông chủ tịch đã nói như thế này: Hôm nay chúng ta có cơ hội gặp lại nhau để *share* những kinh nghiệm *happy* cũng như *unhappy*.

Ấy đại khái cái ngôn ngữ mới này nó uyển chuyển, linh động và thịnh hành như thế đó. Đi đâu người ta cũng nghe thấy. Đây là thứ ngôn ngữ người ta dùng để nói chuyện giữa người Việt và người Việt với nhau, chứ không phải để nói với người Mỹ da trắng hay da đen đâu. Người ta dùng thứ ngôn ngữ này khi nói chuyện với nhau hàng ngày cũng như trong những buổi lễ trọng. Trong một đám cưới, ông chủ hôn, đứng trước bàn thờ tổ tiên đã đọc diễn văn như thế này: Hôm nay được ngày lành tháng tốt, chúng tôi xin phép hai họ cho hai cháu Phụng và Hoàng được *unite* với nhau. Tôi xin tuyên bố, từ giờ này trở đi hai cháu là *wife* và *husband*.

Điều cần ghi nhận là những người nói cái ngôn ngữ mới này không phải là những người Việt sinh ở Hoa Kỳ, đi học mẫu giáo, tiểu học, trung học ở trường Mỹ, nói tiếng Việt áp a, áp úng ầu. Đây là những người vốn sinh trưởng ở Việt-Nam, học nhiều năm trong các trường Việt, và đến ngày nay đã sáu bảy mươi tuổi. Đây là những người thích hát và thích nghe hát bài Tôi yêu tiếng nước tôi, từ thuở sinh ra đời.... Đây cũng là những vị cao niên, đang đóng vai ông bà, thường hay than phiền về cái Mất Gốc của con, cháu. Đại khái quý vị ấy hay than phiền như thế này: Khổ lắm chị ơi! Con cháu bây giờ chúng nó mất gốc cả rồi. Tôi hỏi chúng nó câu nào bằng tiếng Việt, chúng nó cũng trả lời bằng tiếng Anh. Thế thì có *sad* không hở chị?

Phải chăng vì sống ở đất khách, quê người, đã hơn ba mươi năm, người ta đã quên

mất nhiều từ ngữ Việt và phải vay mượn từ ngữ tiếng Anh để thay thế vào? Nhưng lý do đó coi bộ không đúng vững vì làm sao người ta có thể quên được những từ ngữ quá thông thường như con ong (*bee*), sung sướng (*happy*), đau buồn (*unhappy*), vợ chồng (*husband and wife*)?

Đành rằng ngôn ngữ nào cũng có sự vay mượn ít nhiều từ những ngôn ngữ khác. Chẳng hạn như trong tiếng Anh, có những từ ngữ vay mượn từ tiếng Ý như *Pizza*, *Fresco*, *Linguini*, v...v..., từ tiếng Pháp như *Garage*, *Cul-de-sac*, *Première*, *Entrepreneur* v...v... Nhưng đó là những từ ngữ không có tiếng tương đương sẵn ở trong tiếng Anh. Tiếng Việt cũng vay mượn nhiều từ ngữ từ tiếng Trung Hoa như *Học-sinh*, *Giáo-sư*, *Kiến-trúc*, *Tân-hôn*; từ tiếng Pháp như *sà-bông*, *sa-lông*, v...v... Nhiều từ ngữ trong tiếng Anh cũng không có tiếng tương đương trong tiếng Việt như *Football*, *Baseball*, *Shopping Mall*, *Rap* (một loại âm nhạc) *Opera*, v...v... và khi cần dùng đến những từ ngữ này thì chúng ta đành vay mượn nguyên thể. Cách vay mượn này có thể chấp nhận được và thường làm cho ngôn ngữ của chúng ta phong phú hơn.

Nhưng khi trong tiếng Việt đã có sẵn những từ ngữ thông thường để dùng rồi mà lại đi vay mượn thì thật là ...kỳ quá. Một câu tiếng Việt mà lại chen vào hai ba tiếng Anh thì nghe nó..... kệch cỡm làm sao. Phải chăng những người dùng thứ ngôn ngữ mới này muốn chứng tỏ cho bà con biết là họ thông thạo cả hai ngôn ngữ? Thế thì sao không nói luôn cả câu hay cả đoạn bằng tiếng Anh, rồi đến câu sau hay đoạn sau hãy nói bằng tiếng Việt? Pha trộn tiếng Anh và tiếng Việt trong một câu sẽ gây ra nhiều trở ngại vì ngôn ngữ không phải chỉ được cấu tạo bằng từ ngữ mà thôi, mà các từ ngữ này phải được sắp đặt theo lề luật của riêng mỗi ngôn ngữ. Lề luật này chúng ta gọi nôm na ra là văn phạm. Tiếng Anh phải theo văn phạm Anh; tiếng Việt phải theo văn phạm Việt. Chẳng hạn như trong câu “Hôm qua tôi bị một con bi (*bee*) nó

sting”, người nghe không biết con bi là con gì vì cách kết cấu là cách kết cấu Việt (con chó, con mèo, con ong, con kiến, v...v...). Người ta chỉ đoán ra được khi nghe đến động từ *sting*. Nhưng lại gặp một trở ngại khác: Nếu theo văn phạm Anh thì phải dùng thời quá khứ của động từ *sting* là *stung*. Cũng vậy, khi nói “nhà tôi có bốn *bedroom*” thì người ta đã bất chấp cả văn phạm Anh và văn phạm Việt. Nếu theo văn phạm Anh thì khi nói đến số nhiều, phải thêm âm “S” ở cuối *bedrooms*; mà thêm âm “S” vào nó không còn phải là câu tiếng Việt nữa. Trong tiếng Việt, người ta nói “vợ chồng” nhưng trong tiếng Anh lại nói *husband and wife* chứ người ta không nói *wife and husband*.

Có một số người khác lại dùng từ ngữ Việt và đặt câu theo ..... văn phạm Anh. Chẳng hạn như họ nói (và viết) như thế này: “Buổi dạ tiệc này được tổ chức bởi hội đoàn XYZ” (*This banquet was organized by XYZ Association*). Trong khi, nếu nói đúng theo văn phạm Việt, người ta phải nói “Buổi dạ tiệc này do hội đoàn XYZ tổ chức”. Nếu tôi không nhầm thì cũng đã có những người viết: “Truyện *Kiều* bởi Nguyễn Du” theo lối viết tiếng Anh “*Hamlet by Shakespeare*”. Ấy chết, hình như ngay trên đầu bài này đã có người viết như vậy.

Như một số những nhà ngữ học, trong đó có cố giáo sư Nguyễn Đình Hòa, đã nhận xét rằng tiếng Việt và tiếng Anh đều dùng cả hai thể